

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobkyně: **Š. M.**, proti žalovanému: **1) Úřad práce v Ostravě**, se sídlem 30. dubna 3130/2c, Ostrava, **2) Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, o přezkoumání rozhodnutí Ministra práce a sociálních věcí ze dne 30. 6. 2008, č. j. 2008/143386-424/51, rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 12. 2. 2008, č. j. 2008/1775-424, rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 14. 4. 2006, č. j. 2005/60025-442, a rozhodnutí Úřadu práce v Ostravě ze dne 7. 10. 2005, č. j. OTA-7453/2005-K5, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 9. 2010, č. j. 1 Ad 15/2010 – 202,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Městský soud v Praze v záhlaví uvedeným usnesením zamítl žádost žalobkyně o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Toto rozhodnutí odůvodnil odkazem na § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."), tím, že žalobkyně nemůže být osvobozena od soudních poplatků, neboť její majetkové poměry, které uvedla v potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech tomu neodpovídají. Z předmětného potvrzení totiž soud zjistil, že žalobkyně nemá žádné příjmy z pracovního či jiného poměru, je vedena v evidenci úřadu práce a jejím

jediným příjmem jsou dávky hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání a částečný invalidní důchod ve výši 6099 Kč. Průměrná měsíční mzda manžela žalobkyně činí 14 000 Kč, ve společném jmění vlastní rodinný dům, pozemky, auto a úspory ve výši 500 000 Kč. Městský soud v Praze zdůraznil, že při posuzování, zda u účastníka řízení nastala natolik výjimečná situace, která odůvodňuje osvobození od soudního poplatku, soud zjišťuje a posuzuje nejen majetkové poměry účastníka, ale i jeho manžela (manželky), neboť podle zákona č. 94/1963 Sb. mají manželé vzájemnou vyživovací povinnost. Podle názoru soudu příjmy převyšují nezbytné náklady rodiny žalobkyně, žalobkyně navíc disponuje dostatečnými finančními prostředky (500 000 Kč), aby si sama mohla zvolit advokáta.

Městský soud v Praze zdůraznil, že pokud účastník požádá soud o ustanovení advokáta, zůstává volba advokáta na soudu. Jen za výjimečných podmínek může soud ustanovit advokáta podle výběru účastníka (např. v situaci, kdy již požadovaný advokát účastníka zastupoval v předchozím řízení). Dále připomněl, že současná právní úprava řízení před správními soudy umožňuje aktivní roli účastníků bez právního zastoupení jen před krajskými soudy. Při podání kasační stížnosti však musí být účastník, který sám nemá vysokoškolské právnické vzdělání, zastoupen advokátem. Smyslem a účelem povinného zastoupení je poskytnout účastníkovi kvalifikovanou právní pomoc na profesionální úrovni, aby mimořádný opravný prostředek vyhověl všem formálním požadavkům a bylo o něm možné bez zbytečných průtahů rozhodnout. Podle Ústavního soudu nelze povinné právní zastoupení považovat za odporující ústavně garantovanému právu na přístup jednotlivce k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (nález Pl. ÚS 43/2000).

Proti tomuto usnesení Městského soudu v Praze podala žalobkyně kasační stížnost. Předně namítla, že dávky hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání nepobírá, ani je ve svém prohlášení neuvedla. Žalobkyně dále upozornila na to, že zákon dostatečně neřeší problém nutného právního zastoupení, neboť žádat o ustanovení právního zástupce lze pouze na základě splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Za absurdní považovala podání žádosti o osvobození od soudních poplatků v řízení, které je od soudního poplatku osvobozeno. Nesouhlasila ani s postupem soudu, který posuzoval společné jmění manželů. Žalobkyně poukázala na to, že advokátovi lze udělit pouze plnou procesní moc, což u kasační stížnosti nelze splnit, neboť část řízení už proběhla. Dále vznesla výhrady vůči jednání advokátů a České advokátní komory. Žalobkyně proto požádala Nejvyšší správní soud, aby se mohla v řízení o své kasační stížnosti zastupovat sama. Současně žádala i zrušení rozhodnutí Městského soudu v Praze.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil přípustnost kasační stížnosti ve světle formálních náležitostí na ni kladených soudním řádem správním. Dospěl k závěru, že kasační stížnost byla podána včas osobou k tomu oprávněnou, která byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo (§ 102 s. ř. s.). Stěžovatelka ve své kasační stížnosti nesplnila podmínku povinného zastoupení podle § 105 odst. 2 s. ř. s., což však dle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu v posuzovaném případě není nutné. Opětovné trvání na podmínce povinného zastoupení by ve svém důsledku znamenalo jen další řetězení téhož problému, což by popíralo smysl samotného řízení, a zároveň by nesvědčilo ani zásadě hospodárnosti a rychlosti řízení (srov. rozsudek Nejvyššího

správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, dostupný na www.nssoud.cz). Kasační stížnost je tedy přípustná.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Městského soudu v Praze z hlediska námitek žalobkyně, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Podle ust. § 35 odst. 8 první věta s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.

Cílem citovaného ustanovení je poskytnout kvalifikovanou právní pomoc rovněž sociálně slabému účastníku řízení a zachovat tak princip rovnosti účastníků v jejich procesních postaveních bez ohledu na jejich ekonomické postavení, neboli princip „rovnosti zbraní“. Pokud by intenzita ochrany závisela na sociálním či ekonomickém postavení navrhovatele, byl by takový stav diskriminační a v rozporu s ústavně zaručenými právy. Zásada rovnosti platí o to výrazněji v řízení, kde proti správnímu orgánu vybavenému kvalifikovaným, právně fundovaným personálem, stojí osoba bez právnického vzdělání.

Při posouzení první podmínky, tedy osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud nejprve zdůrazňuje, že pro možnost ustanovení zástupce soudem je podstatné, aby účastník splňoval podmínky pro individuální osvobození od soudních poplatků. Není tedy relevantní, zda samotné řízení podléhá věcnému osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Toto osvobození se vztahuje právě na poplatek za jinak poplatné úkony.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost osvobozen od soudních poplatků.

Městský soud v Praze vyšel při posuzování majetkových a výdělkových poměrů z žalobkyní předloženého potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech. Na základě zde uvedených údajů dospěl k závěru, že žalobkyně nesplňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků zejména s ohledem na příjmy manžela i její finanční prostředky. Nejvyšší správní soud neshledal pochybení Městského soudu v Praze v tom, že vzal v úvahu vzájemnou vyživovací povinnost manželů. Nejvyšší správní soud má dále za to, že ačkoli Městský soud v Praze v rámci majetkových poměrů žalobkyně zmínil i příjem z hmotného zabezpečení, ačkoli jej žalobkyně v prohlášení neuvedla, nemění to nic na správnosti jeho závěru o nesplnění podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Je totiž zřejmé, že částečný invalidní důchod i příjmy manžela žalobkyně převyšují nezbytné náklady rodiny, žalobkyně navíc disponuje dostatečnými finančními prostředky (500 000 Kč) k tomu, aby si sama mohla zvolit advokáta a advokátovi za poskytnuté služby zaplatit.

Co se týče potřeby zastoupení k ochraně práv žalobkyně, soudní řád správní jako nezbytnou podmínku řízení o kasační stížnosti stanoví povinné zastoupení advokátem v případě, že stěžovatel nemá vysokoškolské právnické vzdělání (§ 105 odst.2 s. ř. s.). Smysl tohoto ustanovení plyne nejen z povahy kasační stížnosti coby mimořádného

opravného prostředku, ale také ze snahy o to, aby v této fázi řízení před správními soudy vyžadující zvláště kvalifikovaná podání byla práva účastníků řízení bez rozdílu chráněna a všem byla zaručena možnost poskytnutí odborné právní pomoci. Samotné označení kasační stížnosti jako mimořádného opravného prostředku pramení z toho, že je chápána jako opravný prostředek proti již pravomocnému rozhodnutí krajského soudu. Řádné opravné prostředky jsou podávány proti rozhodnutím nepravomocným, řízení u správního soudu však jako dvouinstanční koncipováno není.

Jak již zdůraznil Městský soud v Praze, rozpor požadavku povinného zastoupení v některých typech soudního řízení s ústavním pořádkem ČR neshledal ani Ústavní soud (nález Pl. ÚS 43/2000, ze dne 14. 9. 2000).

Nejvyšší správní soud k námitce žalobkyně dodává, že ustanovený advokát je oprávněn zastupovat účastníka v celém řízení, nejedná se o zastupování pouze v rámci určitých úkonů (např. soupisu kasační stížnosti). Na tom nic nemění skutečnost, že řízení již v okamžiku ustanovení advokáta plyne. Nejvyšší správní soud zastává názor, že ačkoli se soudní řád správní o této možnosti výslovně nezmiňuje, je nanejvýš žádoucí k ochraně práv účastníků řízení, aby soudem ustanovený zástupce měl možnost učinit vůči soudu podání, jímž by hájil práva svého klienta v řízení o kasační stížnosti, i když již uplynula lhůta k podání kasační stížnosti. Navíc s ohledem na ustanovení § 106 odst. 3 s. ř. s., jež umožňuje v situaci, kdy kasační stížnost má vady, rozšířit kasační stížnost na základě výzvy soudu ve lhůtě jednoho měsíce od doručení usnesení soudu mj. též na nové stížní body, není řízení o kasační stížnosti svazováno tak přísnou zásadou koncentrace řízení, jako je tomu v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 1. 2005, č. j. 3 Azs 417/2004 - 70).

Námitka stěžovatelky, že se soud nezabýval tím, že si účastník řízení v některých případech není schopen obstarat advokáta za úplatu ani prostřednictvím České advokátní komory, není relevantní, neboť předmětem rozhodnutí soudu bylo posouzení nároku žalobkyně na bezplatné ustanovení advokáta soudem. Správnímu soudu v této věci nepřísluší řešit námitky žalobkyně vůči jednání advokátů či České advokátní komory.

Pokud tedy žalobkyně nedoloží, že má vysokoškolské právnické vzdělání či nebude v řízení o své kasační stížnosti zastoupena advokátem, bude její kasační stížnost ve věci samé odmítnuta v souladu s § 46 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 120 s. ř. s.

Na základě uvedeného Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti usnesení Městského soudu v Praze ve věci žádosti o ustanovení zástupce podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Žalobkyně neměla ve věci úspěch, žalovaný správní orgán byl ve věci úspěšný, nevznikly mu však náklady řízení přesahující rámec jeho běžné úřední činnosti. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 2. února 2011

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu